

Lantbrukskonjunkturen

Nyhetsbrev från LRF om den ekonomiska utvecklingen inom lantbruket
Nr 4, december 2018

Fokus på tillväxtmöjligheter för de gröna näringarna

Med stora förväntningar på livsmedelsförsörjning av en växande befolkning i kombination med förändrat klimat är det högst relevant att titta på de gröna näringarnas syn på tillväxt. Vad upplever de som största hinder för tillväxt och hur skiljer de sig från andra branscher?

För första gången, vintern 2017/18, har de gröna näringarna¹ undersökts inom ramen för Tillväxtverkets enkätundersökning "Företagens villkor och verklighet", där små och medelstora företag ger sina perspektiv på nuläget och framtiden.

Tillväxtförväntningar på en bransch i förändring

I jämförelse med andra branscher uppvisar de gröna näringarna störst homogenitet. Företagen i de gröna näringarna är mogna, enskilda företag (84%) som består till 43% av personer äldre än 60 år som till 86% är män. Att jordbruket genomgått en drastisk strukturomvandling de senaste hundra åren och fortfarande genomgår en koncentration är inget nytt för näringen. Inte desto mindre är det ett intressant perspektiv när denna bransch, som idag står för ca 2% av BNPn, förväntas försörja en växande befolkning på ett hållbart sätt. Livsmedelsproduk-

tionen måste öka kraftigt samtidigt som branschen har stora pensionsavgångar att vänta. Hur ser då de gröna näringarna själv på sin växtkraft?

Tillgång till kapital nödvändigt för tillväxt

Stora kapital binds upp under lång tid och det är ofta svårt för företagen att finansiera detta med egna medel. Tillgång till externt kapital är därför nödvändigt för att möjliggöra de investeringar som behövs för ökad tillväxt. Företag inom de gröna näringarna har också i större utsträckning än andra branscher tillgång till finansiering, både genom lån och krediter och offentligt stöd. Näringen har i något mindre utsträckning tillgång till externt ägarkapital. Jordbruk är den bransch som i störst utsträckning söker och blir beviljade offentligt stöd. Ändå är det värt att notera att det endast är 30% som söker och blir beviljade offentliga stöd, jämfört med 47% som söker lån och krediter. En slutsats i rapporten är att riksdag och regering bör säkerställa att offentliga stöd och bidrag möjliggör hållbar utveckling och går till rätt företag.

Tillväxt genom omsättningssökning föredras

Företag inom de gröna näringarna är mindre op-

timistiska kring förväntad tillväxt än andra branscher samtidigt som en lägre andel vill nyanställa. Detta har naturligtvis koppling till åldersstrukturen i branschen men kan inte förklaras fullt ut med det perspektivet, endast 7% bedömer att antalet anställda kommer att öka. Som framgår av rapporten Mer mat, fler jobb (LRF 2018) upplevs det som en utmaning att hitta kompetent personal inom branschen. Även regler kring nyanställning och sjuklöner regler upplevs som ett hinder i stor utsträckning. Detta skiljer sig dock inte nämnvärt från andra branschers upplevelser. Lite mer upplyftande är dock att 31% ändå tror på en ökad omsättning och 26% på en ökad lönsamhet. Båda siffrorna ligger under andra branschers tillförsikt.

Lagar och myndighetsregler är ett stort hinder

Andelen företag som upplever lagar och myndighetsregler som ett stort hinder för tillväxt är nästan dubbelt så stor inom de gröna näringarna jämfört med andra branscher. Hela 45% upplever sig begränsade av lagar och myndighetsregler ur ett tillväxtperspektiv, övriga branscher ligger på 23%. Slutsatsen av detta som förs fram i rapporten är att riksdag och regering behöver förenkla lagar och

Tillväxtverket har i arbetet med rapporten samarbetat med Jordbruksverket, Skogsstyrelsen och LRF. Tillsammans vill de uppmärksamma riksdag och regering på att de behöver:

- Förenkla lagar och myndighetsregler för att främja de gröna näringarnas utveckling. Detta genom att utreda hur man kan förenkla för företagen inom de gröna näringarna. Det handlar om såväl lagstiftningen i sig men också om tillämpningen av dessa för att minska regelbördan för företagen.
- Säkerställa att offentliga stöd och bidrag möjliggör hållbar utveckling och går till rätt företag. Detta genom att kontinuerligt se över vilka satsningar som faktiskt är viktiga ur en svensk synvinkel. Dessutom behöver man hitta vägar för att kunna implementera dessa satsningar hos berörda myndigheter samtidigt som de uppfyller EU:s riktlinjer och regelverk.

¹Definieras i rapporten som SNI01 (jordbruk), SNI02 (skogsbruk) och SNI03 (fiske och vattenbruk)

Vikten av aktiv riskhantering i lantbruket

De gröna näringarna har liksom alla andra branscher alltid varit exponerade för risk. Snabba förändringar i omvärlden, strukturella förändringar i branschen och företagsin-terna faktorer gör att lantbruket är mer exponerat för risk än tidigare. Riskerna är dessutom delvis av annan karaktär idag.

Sommarens torka med drastiskt minskade skördar av spannmål som följd får stora ekonomiska konsekvenser för lantbruket. Alla är överens om att sommaren 2018 var exceptionell, inte desto mindre väcker den frågor om risker generellt i lantbruket, hur de värderas och hanteras. LRF har i sin årliga omvärldsanalys valt att fokusera på risk och riskhantering i de gröna näringarna.

Risk är en förutsättning för företagande

Risk uppstår i gränssnittet

mellan osäkerhet och exponering. Driver man ett företag så exponeras man för osäkerhet vare sig man vill eller inte. Risk är således naturligt för företagande, det är det pris man betalar för möjligheten till avkastning på investeringar i tid och kapital. Att navigera i och hantera risker bättre än sina konkurrenter ger konkurrensfördelar. I det avseendet är det viktigt att se risk som en möjlighet och något påverkansbart. En proaktiv attityd till risk innebär också att utöva aktiv och kontinuerlig riskhantering.

Lantbrukets riskexponering ökar

Pågående storleksrationisering och specialisering kan ses som en möjliggörare för produktivitetstillväxt men bidrar samtidigt till att skuldsättningen koncentreras till färre aktörer vilket ökar risken på sektornivå. Strukturomvandlingen och specialiseringen i lant-

bruket är avhängigt en väl fungerande infrastruktur, pålitliga transporter (ofta just-in-time) och import av insatsmedel som gödsel, utsäde och diesel. Överlag är lantbruket känsligt för samhällsstörningar.

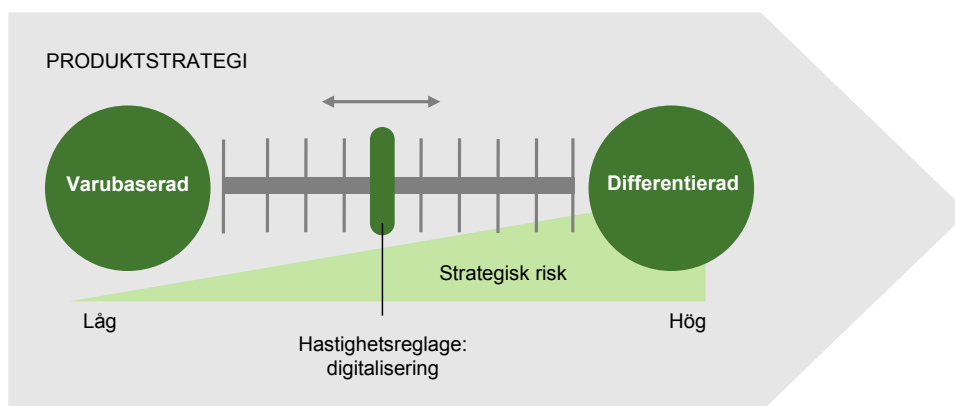
Globala faktorer som ökad internationell handel, ökat beroende av världsmarknadspriser och klimatförändringar är några exempel på områden som påverkar de gröna näringarna i större utsträckning idag än tidigare. Den teknologiska utvecklingen som ger goda möjligheter till effektivisering och specialisering skapar också exponering mot nya typer av risker. Det kan handla om risken att välja rätt teknologi, att inte välja alls eller att ingå avgörande serviceavtal med leverantörer av den teknologi som man valt att investera i. I takt med att generering och analys av dataflöden blir en allt mer betydelsefull bas för verksamheten blir också frågor

kopplade till nyttjande och ägande av data en riskfaktor och viktiga strategiska fokusområden. Risk har alltid varit påtagligt i lantbruket men i vår tid sker förändringar fort. Det är en fördel att vara flexibel för att snabbt kunna anpassa sig efter nya förutsättningar och ta position.

Riskerna ändrar karaktär vid förflyttning i värdekedjan

Digitaliseringen är idag en möjliggörare för förändringar i positioner i värdekedjan. Det finns många exempel på företag inom de gröna näringarna som rör sig från rena varustrategier där fokus är produktivitet och pris konkurrens mot en differentierad produkt där konkurrensen mer handlar om positionering och förmågan att möta och ta tillvara på möjligheter i till exempel samarbeten med partners och kunder. En sådan förändring innebär också att företaget flyttar längre fram i värdekedjan, närmare slutkonsumenten. Ju mer ett företag rör sig i den riktningen, desto mer ökar också den strategiska risken. Strategiska risker har en annan karaktär än de mer intuitivt operativa som oftast kan överföras på till exempel försäkringar eller prissäkringsinstrument. Hantering av strategisk risk innefattar bland annat flexibilitet, anpassningsförmåga och diversifiering. Detta handlar både om företagets positionering i förhållande till kunder och leverantörer och om flexibiliteten att snabbt kunna anpassa

Relation mellan produktstrategi, strategisk risk och värdekedjan

Primärproducent ← VÄRDEKEDJAN → Slutkonsument

Källa: LRF

Forts på nästa sida

Forts från föregående sida

kostnadsstrukturer och verksamhetsinriktning när marknadsförutsättningarna förändras.

Aktiv riskhantering kräver uppsatta mål

Att aktivt navigera i risk kräver ett mål. Utifrån bestämda mål för verksamheten identifieras risker som kan hindra att målen uppfylls. Dessa risker värderas sedan utifrån sannolikhet att de

ska hända och konsekvens om de gör det. Ur den analysen prioriteras riskerna och en strategi sätts för hur olika typer av risker ska hanteras. Vissa risker måste elimineras genom till exempel överföring eller ändrad produktstrategi, andra bör fördelas på andra parter. I möjligaste mån bör naturligtvis alla risker reduceras men det finns också risker som bör accepteras då insatsen för att påverka konsekvensen eller

sannolikheten för risken inte väger upp till insatsen att göra det. Det blir helt enkelt värt att ta risken.

Företag som arbetar aktivt med riskhantering är mer lönsamma än de som inte gör det. Lönsamma företag har större framtidstro och flexibilitet. Just flexibilitet är en förutsättning att hantera strategisk risk. Hela rapporten om risk i de gröna näringarna utkommer i början på nästa år och hittas under omvärlds-

nalyser på LRFs hemsida: www.lrf.se/foretagande/omvarldsbevakning

Sophie Lind

Sophie.lind@lrf.se

Jan Lorentzson

Jan.lorentzson@lrf.se

Christian Nordenskjöld

Christian.nordenskjold@lrf.se

Forts från sida 1

myndighetsregler för att främja utvecklingen inom de gröna näringarna. Det är framförallt miljö- och byggregler som upplevs som extra problematiska enligt studien. En av anledningarna är att företag på landsbygden driver verksamheter som omfattas många olika regelverk som hanteras av skilda myndigheter med olika rutiner och krav. Företagaren förväntas dock själv klara av att samordna alla regelkrav, till skillnad från staten.

Hållbarhetsarbete i fokus

Trots att merparten av företagen inom de gröna näringarna är små företag med fåtal anställda, om

ens någon, så uppger hela 46% att de aktivt arbetar med miljöfrågor utöver vad lagen kräver. Miljö- och klimatengagemanget är intressant också ur perspektivet att man i mångt och mycket konkurrerar med internationella producenter som oftast har lägre krav på sig inom detta område. Det är framförallt inom produktionen som det aktiva miljöarbetet sker men även inköp och transporter är stora områden. Siffrorna är dessvärre inte jämförbara med andra branscher som endast fått frågan om de arbetar med miljöfrågor, inte om man arbetar med miljöfrågor utöver lagstiftning. Detta förhållande säger också något om vilka förväntning-

ar som finns på branschen inom området.

Digitaliseringen ger utvecklingspotential

Digitalisering är en viktig möjliggörare för tillväxt. Ändå är de gröna näringarna inte lika digitaliserade som näringslivet i stort. Befintlig digitalisering är främst kopplad till administration och inköp men i betydligt mindre omfattning än andra branscher. Den pågående digitala utvecklingen i branschen fokuserar i mångt och mycket på att optimera varuproduktion, tjänsteutveckling är ett mindre utnyttjat område jämfört med andra branscher. Andra områden där det fortfarande finns outnyttjad potential för

digitalisering är försäljning, produktutveckling och marknadsföring. En orsak till det ojämna förhållandet är att tillgången (eller brist på tillgång) av bredband ses som ett utvecklingshinder för hela 17% inom de gröna näringarna. Rapporten drar inga direkta slutsatser eller förslag på åtgärder kring detta faktum. Däremot hänvisar Tillväxtverket till generella rekommendationer ur rapporten Digitalisering för svenska företag.

Sophie Lind

Sophie.lind@lrf.se

Jan Lorentzson

Jan.lorentzson@lrf.se

Källor:

Tillväxtverket, november 2018: Växtkraft för de gröna näringarna,

Rapporten ska vara ett kunskapsunderlag för myndigheter, beslutsfattare, branschorganisationer med flera. Hela rapporten finns att läsa här:

<https://tillvaxtverket.se/vara-tjanster/publikationer/publikationer-2018/>

LRF 2018: Mer mat, fler jobb. Målet med studien var att undersöka vilka arbetskraftsbehov som finns i sektorn.

Kanin – en växande bransch med framtidstro

Kaninkött har på senare tid kommit i ropet och efterfrågan på kaninkött ökar. Drivkrafterna bakom detta tros vara ett ökat mat- och klimatintresse. Kaninproduktion är också en mindre men växande näring i Sverige, på kort tid har antalet producenter flerdubblats.

Kaninen efterfrågas i större utsträckning

Kaninkött är en nischprodukt som har medvind med stadigt växande konsumtion, om än på relativt låg nivå. Det växande intresset för mat generellt och matlagningsprogram i TV specifikt har satt fokus på kaninkött i betydligt större utsträckning än tidigare. Efterfrågan från renodlade kötthandlare och restaurangbranschen ökar, kaninkött återfinns oftare på restaurangers menyer än tidigare. Det finns en liten skara konsumenter som regelbundet använder kaninkött i hushållet men på senare tid har det också tillkommit en växande skara konsumenter som vill prova på något nytt.

Ökande antal producenter

De senaste åren har antalet kaninproducenter ökat i takt med den ökande efterfrågan på kaninkött. Produktionen i Sverige ökar men efterfrågan ökar ännu mer, säger Malin Sundmark, ordförande i Sveriges Kaninproducenter. Den ökande efterfrågan avspeglar sig också i medlemsantalet. Kaninproduktionen

befinner sig i ett expansivt skede med nya entreprenörer på väg in. I augusti 2018 hade föreningen Sveriges Kaninproducenter 170 producentgårdar som medlemmar, i december 180. Antalet medlemmar har nästan tredubblats de senaste fyra åren. De redan etablerade producenterna ser positivt på lönsamhetsutvecklingen och flera tror att den förväntade ökande verksamheten leder till att de kommer behöva anställa.

Ett protein med låg klimatpåverkan

Den enskilt största kostnaden vid kaninuppfödningen är foder. Sommarens torka har dock inte inneburit jättestora problem på foderfronten enligt Malin Sundmark. Kaniner är nämligen goda foderomvandlare, vilket gör att det går åt relativt lite foder för att få fram ett kilo kött. Detta gör också att kaninkött har låg klimatpåverkan jämfört med andra köttslag, endast jämförbart med kyckling enligt en livscykelanalys gjord av RISE. Kaninen är ett djur som är känslig för stress. All hantering av kaniner ska ske lugnt, bestämt och varsamt och som kaninproducent ska man endast hantera djuret om det är nödvändigt. Just

djurvälfärden är central hos svenska uppfödare som följer vaccinationsprogram enligt branschriktlinjer och andra branschregler. En svaghet är dock att det saknas djurhälsoprogram och regelverk för transporter.

En bransch med lägre insteg

Det kan ta lite tid att få till en lönsam kaninproduktion, men att få igång själva produktionen går relativt fort. Kalkylen bygger ofta på förutsättningen att varje avelshona får 4 kullar med 8 slaktfärdiga ungar i varje kull, alltså 32 ungar om året. På 100 avelshonor blir det 3200 ungar etc. Det blir snabbt många kaniner. Och väldigt mycket kött och päls. Årets sommarvärme drog tillfälligt ned produktionstakten, kullarna blev lite mindre än normalt. Annars lyfts just tidsperspektivet upp som en klar fördel med kaninproduktion. En annan fördel är att det är relativt billigt att investera för produktion i kallutrymme, särskilt för de som har tillgång till befintliga lokaler som kan byggas om. Att just kaninproduktion har ett lägre insteg stöds av att ungefär 50% av de nya medlemmarna i föreningen Sveriges kaninproducenter är helt nya entreprenörer inom de

gröna näringarna.

De flesta producenter har egen gårdsbutik

För att få köpa in andras kaniner och sälja via fler led, som till exempel grossister, måste kaninerna slaktas på kontrollslakterier. I Sverige endast finns numera fyra kontrollslakterier för kanin: Enköping, Krylbo, Ockelbo och Vinnarsjö. Ytterligare ett tecken på den växande branschen är att minst två nya kontrollslakterier är på väg in. Många butiker och restauranger föredrar att köpa från kontrollslakterier även om det är möjligt att köpa från så kallade 0-slakterier som endast slaktar sin egen produktion. Det finns ett 10-tal 0-slakterier i Sverige idag. De svenska producenterna är uteslutande mindre företag som verkar på lokala marknader. Uppfödarna har inte sällan en egen gårdsbutik och många kombinerar kaninuppfödningen med annan verksamhet som tex annan köttproduktion eller besök på kanningård.

I Grön Entreprenör (2018) har LRF sammanställt en översikt på förutsättningar och möjligheter för att driva lönsamma och hållbara företag inom de gröna näringarna. I Grön Entreprenör beskrivs kaninproduktion och ytterligare 25 verksamheter.

Det finns ingen statistik på hur många kaniner som slaktas i Sverige idag. Kaninproduktion finns inte i vare sig slaktstatistiken eller husdjursstatistiken. En preliminär uppskattning ligger dock på 30 000 djur men det inkluderar inte hemsakt.

Sophie Lind

Sophie.lind@lrf.se

Jan Lorentzon

Jan.lorentzon@lrf.se

Källor: Sveriges kaninproducenter www.lrf.se/foretagande/omvarldsbevakning/gron-entreprenor1/ samt Grön Entreprenör 2018 (LRF)

Lantbrukskonjunkturen. Denna konjunkturrapport ges ut av Lantbrukarnas Riksförbund och utkommer med några nummer per år tillsammans med Internationella Perspektiv. Den avser att ge en bred översikt av konjunkturutvecklingen och den ekonomiska utvecklingen inom lantbruket. Underlag hämtas från officiella publikationer.

Redaktör:

Sophie Lind, sophie.lind@lrf.se

Grafisk produktion: LRF Utskick och Layout

Tryck: Partner Print, Stockholm 2018

**LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND**